

Mälestusi sotsialistliku ehitus- töö esimestest sammudest

Olen põline Kunda tsemenditehase tööline. 1934. a. mind vallandati ja olin sunnitud Kundast lahkuma. Kuni 1940. aastani töötasin mitmesugustel juhuslikel töödel. Pärast juunisündmusi Tallinnas soovitati mul siirduda jälle tööle Kundasse.

Nii tulingi 1940. aasta juulikuu algupäevil siia tagasi, kust ma üle viie aasta eemal olin olnud. Selleks ajaks oli Kundas olnud juba suuri sündmusi. Oli peetud rahvarohkeid koosolekuid, organiseeritud demonstratsioone ja miitinguid. Pärast Eesti kuulutamist sotsialistlikuks vabariigiks ja rahvavõimu täieliku kehtestamist algas

siin hoogne sotsialismi ehitamine.

Vabriku ülevõtmiseks moodustati komisjon eesotsas tööliste O. Tõlpuse ja A. Rodiga. Et teised taanlased vabriku juhtkonnast olid juba lahkunud, kirjutas peaperemees ja direktor Hansen üksi üleandmise aktile alla. Mehikesel olid käed väisenud, kui ta sellele dokumentile nagu oma surmaotsusele alla kirjutas. Ta öelnud ise sealjuures väriseva häälega: «Jah, midagi pole parata, tuleb uuele korrale, uuele valitsusele alluda.»

Tehase uueks direktoriks sai hiljuti vanglast vabanenud kommunist sm. Tinnuri. Kunda Linna Täitevkomiteed juhtis sel ajal tema võitluskaaslane sm. Valdsak. Ehitustööliste ametiühingu Kunda komitee esimeheks sai A. Rodi, mind määrati sekretäriks. 1940. aasta augustis võeti mind ja mitmeid teisi töölisi vastu Kommunistliku Partei ridadesse. Kundas moodustati partei-algorganisatsioon, niisamuti komsomoli-algorganisatsioon. Komsomolitööd juhtis siin energiline noormees Edgar Olev.

Uue juhtiva kaadri esialgseks kooskäämise kohaks oli koolimaja, mis asus üle jõe. Töölised hakkasid ise oma elu juhtima.

Pärast Hanseni lahkumist Kundast saime fema residentsi, nn. direktorimõisa täielikult oma valdusse. Sinna asusid meie ametiühing, partei-algorganisatsioon, komsomol, isetögevusringid ja raamatukogu, niisamuti söökla. Endisest direktorimõisast sai nüüd töölismaja. Nimetasime ümber ka

Port-Kunda tsemendivabriku, andes talle nimeks «tsemenditehas «Punane Kunda»».

Uus elu hakkas voogama kõigil aialdel. Iseäranis intensiivselt võtsid ühiskondlikust ja kultuurilisest ehitustööst osa noored.

1941. aastal asutas ehitustööliste ametiühing Karepa randa pioneeride suvelaagri, kuhu läksid siis ka Kunda tööliste lapsed. Laagri hoonete korramiseks, remontimiseks ja vajaliku mööbliga varustamiseks andis «Punane Kunda» abi. Tehase töökojas valmistati laudad, pingid ja muu tarvisminev mööbel. Ka osaline toiduga varustamine jäi ametiühingukomitee peale.

Kui 1941. aasta juunis tungis hitlerlik Saksamaa reeturlikult kallale Nõukogude Liidule, algasid Kundas rasked sõjapäevad. Tehas jäi seisma, seda hakati lahti monteerima ning hinnalisemaid seadmeid tagalasse evakueerima.

Kürestli formeeriti hävituspatalljon, kes hiljem siirdus rindele Vasknarva alla. Üksnes paarikümne vanema mehega jäime kohale töölismaja kaitsma ja korda pidama.

Kui fašistlikud röövvalutajad jõudsid Eesti pinnale, olid vallutanud Tapa ja tungisid sealt kiiluna mere poole Toole-Karepa suunas, tuli ka meil hakata tegema ettevalmistusi Kundast lahkumiseks. 6. augusti öösel asusimegi Ubja kaevanduse hobustel (umbes 35 vankril) teele Narva poole. Lahkusime, et peatselt jälle tagasi tulla.

A. TIMM,
pensionär